

אגודת חוקרי צבא חברה בישראל

גילון מספר 6

סקירת מאמרים

מהארץ ומהעולם

בנושא יחסי צבא-חברה

אפריל-יוני 2022

תוכן העניינים

3 פתח דבר

4 מהי אגודת חוקרי צבא חברה בישראל

5-18 סקירת מאמרים

5-8 צבא וחברה

9-12 הארגון והמקצוע הצבאי

13-16 הצבא, הממשלה וארגוני ביטחון נוספים

17-18 תרבות, כוח אדם ומשאבי אנוש

19-21 רשימת המקורות המלאה

פתח דבר

אנו שמחים להעביר לעיון את המהדורה החמישית של הדו"ח הרבעוני, שתכליתו עדכון על התפתחות הידע בתחום העיסוק של האגודה. הדו"ח מבוסס על עיון בכתבי עת, אתרים של גופי מחקר וממשל בישראל ובחו"ל. אנו מאמינים שחברי האגודה יכולים למצוא בדו"ח מידע עדכני, שיסייע להם בפיתוח המחקר.

המהדורה החמישית כוללת מאמרים שפורסמו בין החודשים אפריל-יוני 2022 והמהדורה הבאה תכלול את החודשים יולי-ספטמבר 2022. הדו"ח מכיל תקצירים והפניות למאמרים, דו"חות מחקר וספרים שראו אור בתקופה האמורה. כלולים כאן עיקר המאמרים שנכתבו על ידי חוקרים מישראל, וכן מבחר מקורות שנכתבו בעולם. בסך הכול כלולים בסקירה הנוכחית 28 מאמרים וספרים, שלוקטו על ידי גברת תודיה עשור ונערכו על ידי ד"ר איתמר ריקובר.

נשמח מאוד לקבל הערות על מידע נוסף ועל תחומי עניין חשובים שיש להוסיף ולפתח. על מנת לעשות זאת ניתן להיכנס [לכאן](mailto:itamar.rickover@gmail.com) (בעדיפות) או/ו לשלוח לנו מייל לכתובת:

itamar.rickover@gmail.com

בברכה,

ד"ר איתמר ריקובר

מנכ"ל אגודת חוקרי

צבא-חברה בישראל

פרופ' עוזי בן שלום

יו"ר אגודת חוקרי

צבא-חברה בישראל

מהי אגודת חוקרי צבא-חברה בישראל?

אגודת חוקרי צבא חברה בישראל הוקמה בשנת 2012. חברי האגודה הינם כולם חוקרים העוסקים במחקר אקדמי בתחום יחסי צבא-חברה והם מגיעים מדיסציפלינות שונות: חוקרי תקשורת ואנשי מדע-מדינה, סוציולוגים ואנתרופולוגים, היסטוריונים וכלכלנים, משפטנים, פילוסופים, אנשי חינוך ופסיכולוגים. בקרב החוקרים באגודה קיים שוני רב בהשקפות הפוליטיות ובגישות האסטרטגיות; אולם, המכנה המשותף המאחד אותנו לקהילייה אחת הוא התפיסה לפיה נדרש מחקר אובייקטיבי, ככל האפשר, של אופן פעילותם של המוסדות הביטחוניים, של הממשק בינם ובין שאר מוסדות המדינה, ושל חלקה של החברה בשליטה בהם.

בראש יעדיה של האגודה ניצבים קידומו, הצגתו וניתוחו של המחקר הבין-תחומי המתמקד בנקודות מבט שונות ומגוונות של יחסי צבא וחברה בישראל: הקשרים בין הצבא לחברה, הממשק שבין הדרג האזרחי לדרג הצבאי, היחסים שבין הצבא ובין גופי ביטחון אחרים, וכן ההיבטים החברתיים והארגוניים השונים של הצבא. כמו כן, פועלת האגודה להפיץ את הידע המחקרי המצטבר בארץ ובחו"ל, בקרב גורמים באקדמיה, בצבא, במוסדות הביטחון, ובציבור הרחב.

האגודה בשיתוף הוצאת 'מערכות' מוציאה לאור כתב עת דו-שנתי בשם "חברה, צבא וביטחון לאומי". עורך ראשי, פרופ' אורי בר יוסף, לעיון ניתן להיכנס [לכאן](#).

אתר האגודה: <http://www.civil-military-studies.org.il>

יו"ר האגודה: פרופ' עוזי בן שלום.

מנכ"ל האגודה: ד"ר ריקובר איתמר.

יו"רים קודמים: פרופ' יורם פרי, פרופ' זאב דרורי, ד"ר ראובן גל (מייסד האגודה).

חברי הנהלת האגודה (לפי סדר א, ב): ד"ר אבי ביצור, פרופ' אייל בן-ארי, ד"ר עפרה בן-ישי, פרופ' עוזי בן-שלום, ד"ר ראובן גל, פרופ' זאב דרורי, פרופ' אילת הראל, ד"ר רוני אור טיארניאן, פרופ' סטיוארט כהן, פרופ' אודי לבל, ד"ר אייל לוין, פרופ' אהוד מניפז, פרופ' הלל נוסק, ד"ר כרמית פדן, פרופ' יורם פרי, ד"ר איתמר ריקובר, ד"ר איתן שמיר, פרופ' גבי שפר, ד"ר עידית שפרן-גיטלמן, ד"ר דב תמרי.

יועץ משפטי: עו"ד איל נון.

רו"ח: חן נוי.

להצטרפות לאגודה ניתן לפנות למנכ"ל האגודה ד"ר ריקובר איתמר, בטלפון 054-3098055, בדוא"ל: itamar.rickover@gmail.com

צבא וחברה

Nizri, O. S., & Kidron, C. A. (2022). **Taking the soldier home: Sustaining the domestic presence of absent fallen soldiers in Israel.** *Memory Studies*, 17506980221094511.

מחקר זה מציג את עבודת הזיכרון החיה של הורים שכולים המשמרים את חדרי השינה של ילדיהם, חיילים שנפלו במהלך שירותם הצבאי, לאחר מותם. ראיונות אתנוגרפיים חצי מובנים ותצפיות בחדרים אלו מצביעים על מכלול של פרקטיקות שזורות זו בזו המצליחות לשמר את נוכחות המתים בחייהם של המשפחות. האינטראקציה המתקיימת בין אדם לאובייקט וכן תפקידים משפחתיים שהיו שייכים לנפטר במסגרת הביתית, מייצרות תחושת נוכחות וירטואלית של הנפטר. הסרה של חפצים צבאיים המסמלים מוות, ושילוב הדרגתי של חיים חדשים בחדר מונעים סדקים בנוכחות וירטואלית זו ומייצרים אשליה של המשך חיים מצד המתים בתוך המארג המשפחתי. המשגה מחדש של זיכרון חי כמניפולציה של קיפאון זמני והמשכיות, כדי לשמר נוכחות במקום לייצג היעדר ואובדן, מעלה שאלות בנוגע ליחסים הדיאלקטיים בין זיכרון חי והנצחה ציבורית והפוטנציאל הרווחי של הקשרים המתמשכים של המשפחות עם יקיריהם.

[קישור למאמר](#)

Zaritsky, Y., & Yonay, Y. (2022). **Gay Identity, Same-Sex Relationships, and Military Service: Elderly Gay Men in Israel Recall Their Experiences in the idf, 1948–1977.** *International Journal of Military History and Historiography*, 42(1), 135-169.

מאמר זה עוסק בתולדות השירות הצבאי לגברים הומוסקסואלים בצה"ל, במהלך השנים 1948 עד אמצע שנות השבעים. מאמר זה מבוסס בעיקר על עדויות של שלושים ושניים גברים הומוסקסואלים שנולדו בין השנים 1924–1948 בישראל, לצד מקורות היסטוריים כמו מאמרים בעיתונים ומסמכי בית משפט באמצעותן נבחנו תפיסות והבנות פופולריות בקשר להתייחסות של צה"ל לסוגיות מיניות בין שנות ה-50 ל-70, ובישראל בכלל. כותבי המאמר חוקרים את שאלת הצטרפותם של הומוסקסואלים לצה"ל, את מדיניות צה"ל לאוכלוסייה זו לאורך השנים, וכן אסטרטגיות שונות שננקטו על ידי הומוסקסואלים בישראל כדי לנהל משא ומתן על המיניות שלהם במהלך שירותם. זהו המחקר הראשון העוסק בחוויות היום יומיות של גברים הומוסקסואלים שמילאו את תפקידם הצבאי במהלך העשורים הראשונים של צה"ל.

[קישור למאמר](#)

Shachar, I. Y. (2022). **An emerging military-industrial-nonprofit complex? Exploring conscripted volunteering in Israel.** *Current Sociology*, 00113921221086822.

"התנדבות" בעשורים האחרונים משמשת כמושא לעניין וקידום פוליטי מוגבר באמצעות מערכים רבים כגון מוסדות מדינה וגופים בינלאומיים, תאגידים ושחקנים מהמגזר השלישי הפועלים במקומות מקומיים, ארציים ובינלאומיים. מאמר זה מתמקד בתצורה מסוימת של התנדבות המכונה 'התנדבות מגויסת', שבה חיילים עוסקים בפעילויות המוגדרות כ'עושים טוב' מעבר לתפקידיהם הצבאיים הרגילים. המאמר בוחן כיצד נוצרת התנדבות מסוג זה בישראל וכן מתמקד במאמצים הכרוכים בה הכוללים ייזום, שימור קשרים, תיאום אינטרסים וצרכים שונים. הריבוי הכולל של מכלולים כאלה בישראל מזוהה במאמר זה כ"תסביך צבאי-תעשייתי-ללא רווח" המתגבש על ידי אג'נדה נאו-ליברלית בהסכמה לגבי אזרחות ודרכי השתתפות. ניתן לנצל תובנות אלו כדי להבין סוגים שונים של התערבויות צבאיות-הומניטריות ולהמשגה מחדש של יחסי צבא-חברה באופן רחב יותר.

[קישור למאמר](#)

שפרן גיטלמן, עידית (2022). **הצבא החזק במזרח התיכון יכול לפתוח מסלולי לוחמה לנשים, המכון הישראלי לדמוקרטיה.**

כותבת המאמר טוענת שלא ייתכן כי השאלה האם נשים יוכלו לשרת באגוז תיכרך בשאלה "כיצד שילוב נשים משפיע על חיילים דתיים". לדעתה, צבא המסוגל למבצעים עליהם חתום צה"ל, אמור להיות מסוגל לקיים שוויון מגדרי מהותי בתוך בסיסיו.

[קישור למאמר](#)

שפרן גיטלמן, עידית (2022). **מה לא בסדר בהחלטת צה"ל, המכון הישראלי לדמוקרטיה.**

כותבת המאמר טוענת שתנאי הסף הקשוחים שהציב הצבא למיון ליחידות לוחמה, מעלה חשש כי הפיילוט עוד עלול להסב יותר נזק למי שחפצים בקידום נשים. לטענתה, אפשר וכדאי היה להביא את המסע הזה לסופו ולפתוח את כלל היחידות לפי קריטריון מקצועי.

[קישור למאמר](#)

Yakhnich, L., & Walsh, S. D. (2022). "If everyone sits on their hands, nothing happens": A phenomenological analysis of protest as a reflection of personal and communal processes. *International Journal of Intercultural Relations*, 88, 1-10.

בשנת 2015, סרטון של שוטרים מכים סגן בצבא ההגנה לישראל שהיה יליד אתיופיה פורסם בתקשורת הישראלית ועורר מחאה מסיבית נגד אכזריות המשטרה וכן העלה לתקשורת את האפליה המתקיימת בקהילה האתיופית. מטרת המחקר הנוכחי הייתה להבין את המשמעות שמייחסים בני העדה האתיופית למחאה, ואת הקשר שלה לחוויותיהם בחברה הישראלית. המאמר מבוסס על נתונים שנאספו באמצעות ראיונות עם 19 צעירים יוצאי אתיופיה ישראלים. הניתוח העלה כי האינטראקציה של המשתתפים בחברה הישראלית מאופיינת בחוויה משותפת של אפליה וגזענות, שעיצבה את תפיסת המחאה שלהם כאמצעי לביטוי, חיזוק זהות קולקטיבית והשגת תחושות העצמה. עם זאת, נמצאו הבדלים אינדיבידואליים באופן שבו המשתתפים סברו שיש לנהל את המחאה שלהם. הממצאים מצביעים על כך שהבנת המחאה צריכה לקחת בחשבון לא רק חוויה קבוצתית משותפת אלא גם להאיר את ההבדלים האישיים. בנוסף, יש להרחיב את ההבנות האוניברסליות של המושג מחאה כדי לבחון מה ניתן ללמוד על התהליך החברתי וההיסטורי של היחסים בין קבוצת מיעוט לקבוצת הרוב.

[קישור למאמר](#)

Kulik, L. (2022). Volunteering experience during emergencies: Comparative analysis of a military operation and a pandemic. *Journal of emergency management* (Weston, Mass.), 20(3), 225-240.

מטרת מחקר זה הייתה לחקור את ההבדלים בחוויית ההתנדבות בשני מצבי חירום הקיימים בישראל: מבצע צוק איתן (מצב חירום מעשה ידי אדם צבאי) והגל הראשון של מגפת הקורונה, COVID-19 (חירום טבעי). המדגם כלל 993 מתנדבים, מתוכם 498 התנדבו במהלך מבצע צוק איתן ו-504 במהלך מגפת COVID-19. כותבי המאמר ערכו מחקר כמותי כדי לחקור שלושה היבטים של חווית ההתנדבות: מניעים להתנדבות, שביעות רצון מההתנדבות ומחויבות להתנדבות. נמצא כי סולידריות חברתית הייתה המניע הבולט ביותר להתנדבות בשני מצבי החירום. רמת המניעים האגואיסטיים, הסיפוק הפנימי מההתנדבות והמחויבות ארוכת הטווח להתנדבות היו גבוהות יותר במהלך מגפת COVID-19 מאשר בקרב המתנדבים במהלך המבצע הצבאי. כמו כן, נעשה שימוש בעיצוב מחקר איכותי כדי לחקור את החוויה של רגעים מיוחדים בהתנדבות. הרגעים המיוחדים שחווי מתנדבי COVID-19 באו לידי ביטוי בחוויות עצמיות ושל קליינטים, בעוד שבקרב מתנדבי מבצע צוק איתן, רגעים מיוחדים באים לידי ביטוי בעיקר בחוויות הקשורות לקליינטים ולקהילה.

[קישור למאמר](#)

Doft, Y., & Possick, C. (2022). **Father–son relationships in Israeli military families from the perspective of adult sons.** *Family Relations*.

משפחות צבאיות בכלל, וילדים בפרט, מתמודדים עם אתגרים ייחודיים הקשורים לדרישות סותרות של שני מוסדות משמעותיים, המוסד הצבאי והמשפחתי. מחקר זה בוחן את החוויה של יחסי אב-בן מנקודת מבטם של גברים ישראלים שאבותיהם שירתו כקציני קרב בקריירה הצבאית שלהם.

[קישור למאמר](#)

הצבא, הממשלה וארגוני ביטחון נוספים

GÜLDANE, S. S., & Ahmet, A. T. E. Ş. (2022). **Transformation of Israeli Security Organizations after the Yom Kippur War.** *International Journal of Politics and Security*, 4(1), 201-220.

מאמר זה מנתח את השינוי של ארגוני הביטחון הישראליים לאחר מלחמת יום הכיפורים. בהקשר זה, הספרות אודות השינוי הצבאי ושינוי ארגוני המודיעין נבחנה באופן שיטתי בספרות על מנת לשרטט את המסגרת התיאורטית והמעשית של מהפך זה. כותבי המאמר טוענים כי מלחמת יום הכיפורים נחשבה ככישלון מודיעיני של קובעי המדיניות והציבור הישראלי, והסיבה העיקרית לשינוי הייתה המוטיבציה להפחית את הטרואומה ואת תחושת הכישלון החברתי. בנוסף, בניגוד לדעה המקובלת בספרות, השינוי במוסדות הצבא הישראלי התרחשו באופן היברידי, הן מלמעלה-למטה והן מלמטה-למעלה. כמו כן, כותבי המאמר מסיקים כי בהתחשב בשילוב הצבאי, המדיני והאסטרטגי לא רק במהלך המלחמה, אלא גם לפני ואחרי המלחמה, השינוי המדובר שנבע מכשל המודיעין היה דו-כיווני והקיף גורמי טרנספורמציה שונים. כמו כן, נמצא כי שינוי זה כולל שני שלבים, פרטניים ומבניים, בהתאם להמלצות ועדת אגרנט שהוקמה ב-1974.

[קישור למאמר](#)

Schleifer, R. (2022). **The 2018-19 Gaza Fence clashes: a case study in psychological warfare.** *Israel Affairs*, 1-16.

מאמר זה בוחן את העימותים האלימים בין חמאס לישראל לאורך גדר עזה (30 במרץ 2018–27 בדצמבר 2019) מנקודת מבט של פעולות פסיכולוגיות (PSYOP). הוא מראה כיצד הצליח חמאס, באמצעות שילוב של התפרעויות המוניות, מניפולציות תקשורתיות והתאמה מהירה לנסיבות משתנות, לערער את סדרי העדיפויות האסטרטגיים של צה"ל, לשחוק את המורל הישראלי ולשחוק את ריבונותה של ישראל באזור הדרום שלה. כל זאת תוך הרתעת ישראל מלצאת למבצע צבאי רחב היקף בעזה. העימותים בגדר עזה מספקים דוגמה לאסטרטגיה מבוססת PSYOP שניתן ליישם על אזורים סכסוך אחרים בגבול, כמו מרוקו, ערב הסעודית, מקסיקו והתקוממויות איסלאמיסטיות.

[קישור למאמר](#)

Shlaifer, A., Berman, A., Benov, A., Friedman, G., Koller, T., Ankory, R., ... & Fink, N. (2022). **Humanitarian Medical Aid Mission in the Middle of a Pandemic–Israeli Experience in Equatorial Guinea.** *Prehospital and Disaster Medicine*, 37(3), 417-420.

במרץ 2021, סדרת פיצוצים הרעידה בסיס צבאי בבטה, גינאה המשוונית. כמענה לבקשת גורמים ממשלתיים, חיל הרפואה של צה"ל הפעיל צוות סיוע חירום שעמד בפני שני אתגרים מרכזיים:

(1) הבנת התרחיש, דפוסי הפציעה וצרכי מערכת הרפואה המקומית. ; וכן (2) מזעור איומי התפרצות מחלת הקורונה (COVID-19). דוח זה מתאר את תכנון הצוות, הפעילויות שבוצעו לפני ובמהלך הפריסה, מנתח את הפתולוגיה שנתקל בה ומתאר את הלקחים שנלמדו מהמשימה.

[קישור למאמר](#)

Ehud Eliam (2022). **Israeli Strategies in the Middle East: The Case of Iran.** *Palgrave Macmillan*, 1st ed.

ספר זה מציע דיון מעמיק בסכסוך הישראלי-איראני, והשלכותיו על ארצות הברית ומדינות ערב. הנושא המרכזי הוא גישתה של ישראל לטיפול באיראן ושותפיה, לאור שאיפותיה של איראן, לרבות תוכניתה לייצר נשק גרעיני. המחבר מסביר את המורכבות של המשולש האיראני-ישראלי-ערבי, תוך שהוא מציע הצעות כיצד ארצות הברית יכולה לסייע לישראל בעניין זה. הכרך תורם גם נקודת מבט ייחודית על אירועים וגורמים צבאיים.

[קישור לספר](#)

Freilich, C. (2022). **Israel and the Iran Nuclear Deal: The Best of Bad Options.** *Survival*, 64 (3), 117-132.

אסטרטגיית הביטחון הלאומי של ישראל מבחינות רבות זכתה להצלחה היסטורית. מתדמיתה בעבר של מדינה חלשה ונאבקת שיכולת הישרדותה הייתה על כף המאזניים, הפכה ישראל למדינה בטוחה במהותה שכנראה כבר אין ספק בקיומה. איראן ותוכניתה הגרעינית נותרו האיום הקיומי הפוטנציאלי היחיד כאשר חיזבאללה ממשיכה לשמש כאיום קרוב וחמור. תהליך פשוט של סקירת האפשרויות העומדות בפני ישראל מראה כי הסכם הגרעין הוא הטוב שבחלק הרע. סנקציות, חבלה סמויה והתקפה צבאית לא צפויים להניב רווחים לטווח ארוך. איש אינו יודע אם, מתי או כיצד יתרחש שינוי המשטר. עסקה מתחדשת מקנה לישראל את הזמן הרב ביותר ועשויה לייצר הזדמנויות חדשות אם היא תוארך. עם זאת, ייתכן שבסופו של דבר לישראל לא תהיה ברירה אלא לפתוח במתקפה צבאית, שמטרתה תהיה כנראה לאלץ את הקהילה הבינלאומית לנקוט בפעולה יותר נחרצת.

[קישור למאמר](#)

Oxford Analytica (2022). **Israeli neutrality on Russia will undermine US ties.** *[Emerald Expert Briefings](#)*, (oxan-db).

ישראל לא ששה לגנות את פלישת רוסיה לאוקראינה. כדי להדוף ביקורת בינלאומית, כולל מצד פוליטיקאים פרו-ישראלים בארה"ב, ניסה ראש הממשלה נפתלי בנט למצב את עצמו כמתווך. המאמץ הזה נסוג כאשר טורקיה התגלתה כמתווך היעילה יותר, אפילו מארחת סבב של שיחות שלום.

[קישור למאמר](#)

Morau, A. C., & El Benni, A. **Brief analysis on Hamas's recent spread of terror across Israel.**

כמעט 85 פלסטינים ו-7 ישראלים נהרגו בהפצצה הדדית וכמעט 1500 טילים נורו לעבר מדינת ישראל. זה היה הסכסוך החריף ביותר של שני הצדדים בשנים האחרונות. בניין מגורים בן 13 קומות קרס בעזה ועוד בניין ניזוק ממאות תקיפות ישראליות במאי 2021, בעוד חמאס והפלגים הפלסטיניים פגעו קשות בסחר בתל אביב ובבאר שבע. התעוררות הסכסוך בין ישראל לחמאס מוכיחה שיש השלכות גרועות יותר מהמלחמה האחרונה שהתקיימה ב-2014 ועוררה דאגה בין לאומית מחשש שהמצב יצא משליטה. אי היציבות באזור רק הגדילה את הפער בין מדינות עולם שלישי למדינות גלובליות בעלות כוח שמטרתן הייתה לספק רגיעה באופן דמוקרטי לחברה באותם אזורים. חמאס, כארגון טרור בינלאומי, שואף לא רק להחזיר חלק מהשטח האבוד לטענתו אלא גם להעניש את הקהילה היהודית כולה, על ידי סבל מתמשך בחברה האזרחית והצבאית בישראל.

[קישור למאמר](#)

Berger Hobson, R., & Pedahzur, A. (2022). **The Munich massacre and the proliferation of counterterrorism special operation forces.** *[Israel Affairs](#)*, 1-13.

המתקפה על חברי נבחרת ישראל במהלך המשחקים האולימפיים ב-1972 במינכן, מערב גרמניה, שימשה כצומת קריטי בהבנת הטרור ובמיזוג בין כוחות סיכול וכוחות מבצע מיוחדים. בנוסף, היא שינתה את האופן שבו נתפס איום הטרור וכן את הדרך בה הוא מטופל. עבור ישראל, פיגועים מסוג זה היוו איום הולך וגובר ומשתנה ללא הרף, שסייע לעצב את מנגנון הביטחון שלה והוביל להתרבות יחידות של כוחות מבצע מיוחדים בצבא, במשטרה ובמשטרת הגבולות. בעולם, הפיגוע הוביל לדחיפה בהקמת יחידות מבצע מיוחדות עם מומחיות ספציפית ללוחמה בטרור וחילוץ בני ערובה. בסך הכול, הסיקור התקשורתי של הטבח במינכן וכישלון כוחות הביטחון הגרמניים בטיפול במשבר תרמו להישרדותן של יחידות מבצעים מיוחדים אלו.

יחידות אלו התמחו בפעולות סיכול הטרור ובהמשך ניכסו לעצמם סוגים אחרים של משימות ואחריות תוך הידוק הקשרים הפוליטיים ושיפור התדמית הציבורית שלהן. הבולטת שבהן הייתה "סיירת מטכ"ל" בישראל.

[קישור למאמר](#)

Rodman, D. (2022). **The Influence of Territorial Considerations on Israeli National Security Doctrine: Continuity and Change.** In *The Palgrave International Handbook of Israel* (pp. 1-11). Singapore: Springer Nature Singapore.

תפיסת הביטחון הלאומי הישראלית תמיד הושפעה משיקולים טריטוריאליים. היעדר גבולות ברי הגנה ועומק אסטרטגי לפני מלחמת ששת הימים העמידו את המדינה בסכנת הרס, ובכך שכנעו את מערכת הביטחון הלאומי הישראלית להעדיף אמצעי לחימה התקפיים על פני אמצעים צבאיים הגנתיים. אולם, רכישת גבולות ברי הגנה ועומק אסטרטגי כתוצאה מתפיסת חצי האי סיני ורצועת עזה מידי מצרים, הגדה המערבית מירדן ורמת הגולן מסוריה במהלך אותה מלחמה, לא פתרה את מצוקת הביטחון הלאומי של ישראל. במקום זאת, ההתרחבות הגיאוגרפית יצרה בעיות ביטחון לאומי משלה מאז מלחמת ששת הימים. מערכת הביטחון הלאומי בישראל ממשיכה להתמודד עם הבעיות הללו עד היום.

[קישור למאמר](#)

הארגון והמקצוע הצבאי

Rosman, E., Zaidise, E., & Stanleigh, J. (2022). **Medical care of military personnel during conflict and routine situations in civilian hospitals.** *Israel Affairs*, 1-20.

מערכת הבריאות של ישראל משמשת בין היתר כמתקנים רפואיים צבאיים, המספקת לחיילים טיפול הן בתקופת סכסוך ומלחמה והן בתקופות של שגרה. למרות המקצועיות הגבוהה והכוונות החיוביות של הצוות הרפואי, הם אינם חסינים מפני ההשפעות של התנהגויות חברתיות ופוליטיות שעלולות להשפיע על הטיפול בחולים. מטרתו של מאמר זה היא לבדוק באילו דרכים משפיע אופי הסכסוך על תפיסת הטיפול של המשרתים במערכת הרפואה האזרחית מנקודת מבטם של החיילים. באמצעות שיטות מעורבות (נתונים כמותיים ואיכותיים), המאמר מגיע למסקנה ששביעות הרצון מהטיפול מושפעת הן מאופן מדידתו (הערכה כמותית לעומת איכותנית) והן מאופי הקונפליקט (סכסוך לעומת שגרה). ההסברים האפשריים במאמר לשאלה זו מתייחסים למציאות בזמן מצבי סכסוך ומלחמה, לאופן בו הצוות הרפואי האזרחי רואה את החיילים, וכן ליחסים אזרחיים-צבאיים בישראל. קיים צורך במחקר נוסף כדי להבין את הממצאים הללו לעומק.

[קישור למאמר](#)

Hoffman, T. (2022). **Weaponized volunteering in schools: The discourse of volunteering and pre-military education in Israeli high schools.** *Current Sociology*.

מאמר זה בוחן את יחסי הגומלין בין שני סוגי מאמצים חינוכיים בבתי ספר תיכוניים בישראל, הנתפסים בדרך כלל כמופרדים. הראשון הוא תכנית חינוך קדם צבאית המהווה חלק מהותי מתוכנית הלימודים הפורמלית והבלתי פורמלית של בתי הספר בישראל. השני, הוא שילוב פעילות התנדבותית בקהילה ולמען הקהילה כתנאי חובה לתעודת בגרות. ניתוח אינטגרטיבי של מסמכי מדיניות ותוכניות לימודים של שתי התוכניות הללו מצביע על שיח המהלל אזרחי ישראלי אידיאלי המשרת את ארצו הן בהתנדבות אזרחית והן בשירות צבאי. השיח הכפול הזה מטשטש את הגבולות בין מה שנחשב אזרחי למה שנחשב צבאי במערכת החינוך. לפיכך, מאמר זה קורא לבחינה מחדש של הדרכים שבהן ניתן ליישם את החינוך האזרחי במערכת החינוך יחד עם אידיאלים מיליטריסטיים.

[קישור למאמר](#)

Atias, D., Machluf-Biton, M., Lior, Y., Ohayon, O., & Antonovsky, A. (2022). **Coping mechanisms and burnout among checkpoint soldiers in the IDF: a salutogenic perspective.** *Health promotion international*.

בעוד שתפקידים צבאיים רבים מאופיינים בשגרה קפדנית ובמשמרות של שעות ארוכות, חלק מהתפקידים דורשים גם תרגול של רגישות ואמפתיה לצד חריצות ותשומת לב. חשיפה ממושכת לתנאים כאלה עלולה לקדם תשישות רגשית, דה-פרסונליזציה ותפיסת הישג עצמי מופחתת, כולם חלק משחיקה הקשורה לעבודה שעלולה להשפיע על יכולתם של החיילים לממש את חובתם. השירות במחסום של צה"ל הוא דוגמה לתנאים כאלה עקב אינטראקציה מתמדת של החיילים עם אוכלוסייה אזרחית. במחקר חתך מבוסס שאלון זה שכלל 404 מרואיינים מגדודי המחסום של צה"ל נבדקו ההשפעות של משתנים דמוגרפיים, מצביים ואישיים על שחיקת החיילים. גרסיה לינארית רב-משתנית היררכית ($R^2 = 0.47$) זיהתה את תחושת הקוהרנטיות, תפיסת הליבה במודל הסלוטוגני לקידום הבריאות, כגורם המגן הבולט ביותר, ואחריו מוטיבציית השירות והרווחה הנתפסת (WB). יחד, התוצאות חשפו מספר גורמים הקשורים לשחיקה הקשורה לעבודה צבאית. ממצאים אלו יכולים לשמש בסיס לתוכניות למניעת שחיקה, אשר עשויות לשפר לא רק את הצבא אלא גם את הממשקים בין אוכלוסיות צבאיות ואזרחיות.

[קישור למאמר](#)

Mishra, Y., Mohanty, U., Jeswani, S., & Panda, P. (2022). **The Changing Contours of Women in Armed Forces: A Comparative Study of India and Israel.** *Available at SSRN 4110311*.

השאלה העיקרית הנדונה בתחילת המאמר היא מהם החסמים המגבילים נשים מעבודה בתפקידים קרביים, ובאיזה אופן הם מעוררים מהפכה בחברה הישראלית. לאחר מכן, מתוארת העמדה ההיסטורית והעכשווית עם תהליך ההטמעה המגדרית בהודו ובישראל בנוגע למעמד האישה ולמעמדן בכוחות ההגנה. השוואה זו מאפשרת לנתח את הדמיון וההבדלים הספציפיים באידיאולוגיות של שתי המדינות הללו בכל הנוגע לטיעונים נגד הכללת מגדר בתפקידים צבאיים. שאלת תרומתה האמיתית של האישה לשירותים הצבאיים ולמערכת הביתית המסורתית היא תמיד מוקד הוויכוח, משום שהתממשות החברה השוויונית לא מתרחשת רק בפסקי דין ובחקיקה של בית המשפט אלא בהלך הרוח של החברה והאנשים. ההשוואה הנחקרת במאמר מוכיחה כיצד שורשיה של החברה המסורתית של שני העמים כובלים את הרפורמה ואת השוויון בין המינים בכוחות הצבא.

[קישור למאמר](#)

Waldman, A., Tiargan-Orr, R., & Gal, R. (2022). **Military Propensity Among Israel Defense Forces' Potential Conscripts: A Re-Examination and Differentiation by Personal Preferences of Enlistment Motivation.** *Armed Forces & Society*,

ישראל, מהווה מקרה ייחודי בעולם המערבי בכך שהיא מקיימת גיוס חובה של אזרחיה לשירות צבאי ושומרת על מודל "צבא העם". צבא ההגנה לישראל (צה"ל) נהנה ממערכת גיוס חובה מבוססת חוק. למרות שינויים משמעותיים רבים שחלו בעשורים האחרונים, המוטיבציה של בני נוער ישראלים למלא את שירותם הצבאי נותרה די גבוהה ויציבה במהלך העשורים האחרונים. כדי להבין את הנושאים המשפיעים על הישארות מגמה זו לאורך השנים, מחקר זה מציע פרספקטיבה חדשה של ניתוח המוטיבציה הצבאית ומרכיביה. בעזרת מדגם סקר גדול של מועמדים פוטנציאליים לגיוס חובה, נערך ניתוח הן לנכונות הכללית של המתגייסים להתגייס לצבא ואת נטייתם והעדפתם לסוגי שירות ספציפיים. ממצאי המחקר הנוכחי חוקרים את התזה המקורית של מוסקוס לגבי מודל המוסד/הכיבוש (I/O) ומראים את ה"דו-קיום" המתקיים בקרב בני נוער ישראלים בין שתי נטיות סותרות לכאורה - "מימוש עצמי" ו"תרומה לביטחון האומה".

[קישור למאמר](#)

Dalit Milshtein, Avishai Henik, Eviathar H. Ben-Zedeff, & Uri Milshtein, 2022. **"Cognitive Biases in the Context of Battlefield Decision Making".** *The Military Psychologist*, Vol 37 No 2, pp. 11-5.

קבלת החלטות בסביבה מורכבת ודינמית של שדה קרב מהווה מוקד חשוב בשיח הפסיכולוגיה הצבאית וכוללת מחקרים המשתמשים במעבדות מבוקרות היטב, סימולציות בנאמנות גבוהה, לימודי שטח המבוססים על משחקי מלחמה ועוד. התובנות שעלו ממחקרים אלו הדגימו כיצד גורמים קוגניטיביים עשויים להשפיע על תהליך של קבלת החלטות בקרב מפקדים ולפיכך על תוצאות בשדה הקרב. בעוד שתיאוריות רבות של קבלת החלטות מקורן מתחום הכלכלה, קבלת החלטות שמשפיעות על חיי אדם, לא ניתנות להבנה מלאה באמצעות הראייה הכלכלית לבדה. קבלת החלטות בסביבות שדה קרב עשויה להפיק תועלת מגישה אקולוגית יותר - כזו שלוקחת לקחת בחשבון את המשתנים הדינמיים של סביבת שדה הקרב ואת הקשר בין משתנים אלו. כותבי המאמר טוענים שמודעות והיכרות רבה יותר של גורמים קוגניטיביים המתרחשים בסביבות דינאמיות של שדה קרב עשויות להיות בעלות חשיבות מיוחדת לשיח הפסיכולוגיה הצבאית, שכן מודעות זו תוביל ככל הנראה הן להבנה טובה יותר של קבלת החלטות לקויה בשדה הקרב והן לפיתוח תוכניות אימון יעילות יותר למפקדים. בנוסף, כותבי המאמר דנים וסוקרים מקרים של קבלת החלטות שגויה שנעשו ע"י מפקדי שטח ישראלים במהלך מלחמות ישראל בהקשר של גורמים קוגניטיביים והטיות אלו.

[קישור למאמר](#)

Helfont, S. (2022). **The New Israeli Navy: Capabilities, Limitations, and Opportunities.** *Israel Journal of Foreign Affairs*, 1-11.

חיל הים הישראלי עובר מהפך משמעותי. צבא ההגנה לישראל רכש ספינות חדשות ומתקדמות ועדכן את תורת הצי מחדש. התקדמות משמעותית זו, תואמת לאמירת חוקרים רבים שתיארו את ישראל כ"פונה קדימה אל הים". בעוד דברים רבים נכתבו ונאמרו על הפוקוס החדש של ישראל המופנה לתחום הימי, ניתוח של ההשלכות של התפתחות בתחום זה, דורשת הערכה גם של היתרונות והמגבלות של הצי החדש למדיניות החוץ הישראלית.

[קישור למאמר](#)

Massa, A., & Anzera, G. (2022). **The platformization of military communication: The digital strategy of the Israel Defense Forces on Twitter.** *Media, War & Conflict*.

התקשורת הצבאית מתאימה את עצמה לחידושים תקשורתיים וסוציו-טכניים המוכתבים על ידי פלטפורמות מקוונות ואתרי רשתות חברתיות. בצבא משתמשים כיום במדיה דיגיטלית ובפלטפורמות מקוונות לפחות בשתי דרכים שונות: קידום מכירות, המבוסס על 'נורמליזציה' של המיליטריזם וקונפליקטואליות, המבוססת על הצגה וניהול של סכסוכים. במאמר זה, המחברים מיישמים ניתוח תוכן איכותי כדי לחקור את האסטרטגיה בפלטפורמה של חשבון הטוויטר של צבא ההגנה לישראל (צה"ל). התוצאות מראות כיצד צה"ל מאמץ את הפלטפורמה של הטוויטר ומשתמש במדיה חברתית לפיתוח נרטיב קוהרנטי, הקרנת תדמית אטרקטיבית, ביסוס מיצוב בינלאומי והגדרת שיח בינלאומי. ציוצים מצה"ל הם בעלי מטרה כפולה, הם תורמים לנורמליזציה של המיליטריזם ופועלים בהתאם לתצוגה קונפליקטואלית של אקטואליה.

[קישור למאמר](#)

Gushpantz, T. (2022). **Special Units and Emerging Technologies: Environmental and Organizational Features and Their Influence on Ethical Considerations.** *Emerging Military Technologies*, 193-220.

בשנת 2000 נודע כי למעלה ממאה חיילי חיל הים המיוחדים שעברו פעילות אימוני צלילה סדירה בנחל הקישון, דרומית לעיר הנמל חיפה, חלו בסרטן, ולפחות 27 מהם מתו כתוצאה מכך. ועדה מיוחדת הוקמה לחקור את הנושא, בראשות מאיר שמגר, לשעבר נשיא בית המשפט העליון בישראל. המאמר עורך סקירה מאז שנות ה-60, בו שימש נחל קישון כאתר פינוי לפסולת תעשייתית של עשרות תעשיות כבדות באזור מפרץ חיפה. עם זאת, צחנת המקום, המים העכורים ביותר שעליהם דיווחו הצוללנים, שכבות הנפט המכסות את פני השטח, אופי הבוצה הקיימת בעת הצלילה - כל אלה לא הצליחו להפעיל אזעקה כלשהי בקרב המפקדים האחראים על האימונים. מתחילת שנות ה-70 כבר הוכח כי זיהום תעשייתי כבד מונע יכולת של יצורים חיים להתקיים במימי הקישון. במקביל, הצטברו עדויות במעבדה הכימית של חיל הים המצביעים על כך שחומרים רעילים גורמים נזק לספינות שעוגנו בקישון.

אולם, אף מפקד או קצין רפואה לא הצליח לעשות שניים ועוד שניים ולהתייחס לנזק שעלול להיגרם לחיילים שהתאמנו במקום מזהם כל כך. קציני רפואה של חיל הים שליוו אימונים אלו לאורך השנים החלו להתמודד עם הסכנות האפשריות במצב זה רק לקראת סוף שנות ה-80. נמצא, כי גם לאחר שהחלו רשויות הרפואה להתריע על הסכנות הבריאותיות האפשריות במגע עם מי הקישון, איש בפיקוד הבכיר לא נקט בפעולה נחרצת להפסקת האימונים במקום.

למעשה, אימונים ופעולות שגרתיות באזור הקישון נמשכו עד סוף שנות ה-90. הוועדה הטילה את האשמה על דורות של קציני חיל הים וחיל הרפואה שידעו מכך או היו צריכים לדעת טוב יותר והגיעה למסקנה שגופים אלה פעלו במשך עשרות שנים ללא כל תכנון שיטתי, בדיקת נתונים או מאמץ להתמודד עם המציאות.

[קישור למאמר](file:///C:/Users/xqxqxqxqxqxqx/Downloads/[9789004507944 - Emerging Military Technologies] Chapter 12 Special Units and Emerging Technologies (3).pdf) [file:///C:/Users/xqxqxqxqxqxqx/Downloads/\[9789004507944 - Emerging Military Technologies\] Chapter 12 Special Units and Emerging Technologies \(3\).pdf](file:///C:/Users/xqxqxqxqxqxqx/Downloads/[9789004507944 - Emerging Military Technologies] Chapter 12 Special Units and Emerging Technologies (3).pdf)

Steinfeld-Mass, Y., Finestone, A. S., Fay, S., Pinchevsky, E., & Gershovitz, L. (2022). **Short-term Results and Return to Duty Following Hip Arthroscopy in Soldiers.** *The Israel Medical Association Journal: IMAJ*, 24(6), 382-387.

במהלך השנים האחרונות חלה עלייה ניכרת במספר חיילי צבא ההגנה לישראל (צה"ל) המבצעים ארתרוסקופיה של ירך המבוססת על אבחון ארתרוגרפיה שכולל תהודה מגנטית של קרעים ו/או פגיעה בירך. מטרת המאמר היא לפרט מאפיינים של חיילים שעברו ארתרוסקופיה של ירך ולהעריך את התוצאות שהתקבלו וכן את קצב החזרה של החיילים לתפקידם.

[קישור למאמר](#)

Gold, A. (2022). **COVID-19 Isolation Mandates Decrease Out-Group Hostility in the MENA Region.** *Sigma: Journal of Political and International Studies*, 39(1), 3.

למגפת COVID-19 הייתה השפעה הרסנית על הנוף הכלכלי העולמי שהובילה לעלייה חסרת תקדים באבטלה, עצירות בשרשרת האספקה והשבתות של עסקים קטנים. מנקודת מבט של שירותי בריאות, ממשלות לאומיות נאבקו לספק טיפול וחיסונים מספקים לאזרחים, ולעתים קרובות נדרשו סגרים קפדניים כדי לתקן את היעדר שירותי בריאות זמינים. אזור MENA (המזרח התיכון וצפון אפריקה) סבל במיוחד במהלך המגיפה. עם זאת, למרות האקלים המתגר ונת אספקה של שירותי בריאות, תוצאות מסקר הברומטר הערבי 2021 מצביעות על כך שהסובלנות של האזרחים לקבוצות אתניות ודתיות שונות עלתה מאז פרוץ מגפת ה-COVID-19. בעוד שכמה סכסוכים אתניים ודתיים נמשכו, כמו התפרצויות אלימות בין חמאס וצבא ההגנה לישראל, הסובלנות ברמת הפרט כלפי מיעוטים אתניים, דתיים ומהגרים עלתה משמעותית.

ממצאים אלה מנוגדים לתיאוריות הקיימות הקושרות קושי כלכלי יחד עם רגשות עוינות כלפי קבוצות אחרות או כפייה ממשלתית להגברת דיכוי המיעוט.

[קישור למאמר](#)

רשימת מקורות

שפרן גיטלמן, עידית (2022). הצבא החזק במזרח התיכון יכול לפתוח מסלולי לוחמה לנשים, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

שפרן גיטלמן, עידית (2022). מה לא בסדר בהחלטת צה"ל, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

Atias, D., Machluf-Biton, M., Lior, Y., Ohayon, O., & Antonovsky, A. (2022). **Coping mechanisms and burnout among checkpoint soldiers in the IDF: a salutogenic perspective.** *Health promotion international.*

Berger Hobson, R., & Pedahzur, A. (2022). **The Munich massacre and the proliferation of counterterrorism special operation forces.** *Israel Affairs*, 1-13.

Doft, Y., & Possick, C. (2022). **Father-son relationships in Israeli military families from the perspective of adult sons.** *Family Relations.*

Ehud Eliam (2022). **Israeli Strategies in the Middle East: The Case of Iran.** *Palgrave Macmillan*, 1st ed.

Freilich, C. (2022). **Israel and the Iran Nuclear Deal: The Best of Bad Options.** *Survival*, 64 (3), 117-132.

Gold, A. (2022). **COVID-19 Isolation Mandates Decrease Out-Group Hostility in the MENA Region.** *Sigma: Journal of Political and International Studies*, 39 (1), 3.

GÜLDANE, S. S., & Ahmet, A. T. E. Ş. (2022). **Transformation of Israeli Security Organizations after the Yom Kippur War.** *International Journal of Politics and Security*, 4(1), 201-220.

Gushpantz, T. (2022). **Special Units and Emerging Technologies: Environmental and Organizational Features and Their Influence on Ethical Considerations.** *Emerging Military Technologies*, 193-220.

Helfont, S. (2022). **The New Israeli Navy: Capabilities, Limitations, and Opportunities.** *Israel Journal of Foreign Affairs*, 1-11.

Hoffman, T. (2022). **Weaponized volunteering in schools: The discourse of volunteering and pre-military education in Israeli high schools.** *Current Sociology.*

Kulik, L. (2022). **Volunteering experience during emergencies: Comparative analysis of a military operation and a pandemic.** *Journal of emergency management (Weston, Mass.)*, 20(3), 225-240.

Anzera, G. (2022). **The platformization of military communication: The digital strategy of the Israel Defense Forces on Twitter.** *Media, War & Conflict*.

Milshtein, Dalit, Henik, Avishai, Ben-Zedeck Eviathar H., & Milshtein, Uri, (2022). **"Cognitive Biases in the Context of Battlefield Decision Making"**. *The Military Psychologist*, Vol 37 No 2, pp. 11-5.

Mishra, Y., Mohanty, U., Jeswani, S., & Panda, P. (2022). **The Changing Contours of Women in Armed Forces: A Comparative Study of India and Israel.** *Available at SSRN 4110311*.

Morau, A. C., & El Benni, A. **Brief analysis on Hamas's recent spread of terror across Israel.**

Nizri, O. S., & Kidron, C. A. (2022). **Taking the soldier home: Sustaining the domestic presence of absent fallen soldiers in Israel.** *Memory Studies*, 17506980221094511.

Oxford Analytica (2022). **Israeli neutrality on Russia will undermine US ties.** *Emerald Expert Briefings*, (oxan-db).

Rodman, D. (2022). **The Influence of Territorial Considerations on Israeli National Security Doctrine: Continuity and Change.** In *The Palgrave International Handbook of Israel* (pp. 1-11). Singapore: Springer Nature Singapore.

Rosman, E., Zaidise, E., & Stanleigh, J. (2022). **Medical care of military personnel during conflict and routine situations in civilian hospitals.** *Israel Affairs*, 1-20.

Schleifer, R. (2022). **The 2018-19 Gaza Fence clashes: a case study in psychological warfare.** *Israel Affairs*, 1-16.

Shachar, I. Y. (2022). **An emerging military-industrial-nonprofit complex? Exploring conscripted volunteering in Israel.** *Current Sociology*, 00113921221086822.

Shlaifer, A., Berman, A., Benov, A., Friedman, G., Koller, T., Ankory, R., ... & Fink, N. (2022). **Humanitarian Medical Aid Mission in the Middle of a Pandemic—Israeli Experience in Equatorial Guinea.** *Prehospital and Disaster Medicine*, 37(3), 417-420.

Steinfeld-Mass, Y., Finestone, A. S., Fay, S., Pinchevsky, E., & Gershovitz, L. (2022). **Short-term Results and Return to Duty Following Hip Arthroscopy in Soldiers.** *The Israel Medical Association Journal: IMAJ*, 24(6), 382-387.

Tiargan-Orr, R., & Gal, R. (2022). **Military Propensity Among Israel Defense Forces' Potential Conscripts: A Re-Examination and Differentiation by Personal Preferences of Enlistment Motivation.** *Armed Forces & Society*,

Yakhnich, L., & Walsh, S. D. (2022). " **If everyone sits on their hands, nothing happens**": **A phenomenological analysis of protest as a reflection of personal and communal processes.** *International Journal of Intercultural Relations*, 88, 1-10.

Zaritsky, Y., & Yonay, Y. (2022). **Gay Identity, Same-Sex Relationships, and Military Service: Elderly Gay Men in Israel Recall Their Experiences in the idf, 1948–1977.** *International Journal of Military History and Historiography*, 42(1), 135-169.